

функционирование субъектов сельскохозяйственной предпринимательской деятельности в конкретных природных условиях и совершенствования реформирования существующих и создания новых форм хозяйствования рыночного типа, а также освоение механизма экономического и правового регулирования земельных отношений.

Также требуют дополнительного обоснования теоретические и методологические аспекты по применению различных инструментов обеспечения управления земельными ресурсами в контексте их функций (методы, средства, принципы), должна быть доведена их значимость и необходимость совершенствования. По каждой составляющей системы землеустройства и землепользования должны быть определены ключевые экономические, социальные, экологические, правовые, моральные, технологические и другие проблемы. Это поможет более четко определить цели, принципы оздоровления социально-экономической и экологической ситуации в Украине, разработать эффективный антикризисный план действий по определению необходимости краткосрочных и долгосрочных задач.

Список использованных источников:

1. Будзяк В. М. Сільськогосподарське землекористування (економіко-екологічні та управлінські аспекти) / С.І. Дорогунков. – К. : Оріяни, 2006. – 488 с.
2. Дорогунцов С. І. Рациональное використання основного природного багатства України – її земельних ресурсів / С. І. Дорогунцов, Л. Й. Братчук // Власний статус і проблеми раціонального використання земель. – К., 2000. – Ч.І. – С. 4-9.
3. Новаковский Л. Я. Экономические проблемы использования и охраны земельных ресурсов / Л. Я. Новаковский. – К. : Вища школа, 1985. – 207 с.
4. Економічний розвиток України : інституціональне та ресурсне забезпечення : [монографія] / [О. М. Алимов, А. І. Даниленко, В. М. Трегубчук та ін.]. — К. : Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. – 684 с.
5. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки : указ Президента України від 28 квітня 2004 р. № 493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Пашков І.А. Системні основи сталого землекористування в Україні./ І.А. Пашков. Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки, 2011. – 259 с.
7. Михасюк І. Регулювання земельних відносин / І. Михасюк, Б. Косович. – Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2002. – 264 с.
8. Хвесик М. А. Институциональная модель природокористування в умовах глобальних викликів /М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : Кондор, 2007. – 480 с.
9. Третяк А. М. Зміна пріоритетів земельної реформи у зв'язку з удосконаленням економічних відносин власності на землю / А. М. Третяк // Вісник аграрної науки. — 2008. — № 2. — С. 5—10.

Ключові слова: земельні ресурси, соціально-економічний розвиток, земельна політика, стійке землекористування, раціональне використання і охорона земельних ресурсів

Ключевые слова: земельные ресурсы, социально-экономическое развитие, земельная политика, устойчивое землепользование, рациональное использование и охрана земельных ресурсов.

Key words: landed resources, socio-economic development, landed policy, steady land-tenure, rational use and guard of the landed resources

УДК 65.01.46.001.76

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЕФЕКТУ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІННОВАЦІЇ

Кушнір С.О. аспірантка кафедри ФіК, Запорізького національного університету

Кушнір С.О. Проблемні питання визначення економічного ефекту від інвестиційної діяльності в інновації.

Досліджено принципові положення вибору найкращого варіанту реалізації інвестиційного проекту підприємств машинобудування. Визначено принципи при оцінці економічного ефекту на стадіях вибору оптимального варіанту інвестиційного проекту підприємств машинобудування. Запропоновано показники оцінки економічної ефективності інвестиційної діяльності з урахуванням дисконтування величини майбутніх доходів підприємств машинобудування. Зроблено висновок, що інвестування в умовах ринку пов'язане із значним ризиком і цей ризик тим більше, чим довше термін окупності вкладень. Дуже істотно

за цей час можуть змінитися і кон'юнктура ринку, і ціни. Зазначений методичний підхід незмінно актуальний для підприємств машинобудування, також для галузей, в яких найбільш високі темпи науково-технічного прогресу і де поява нових технологій або виробів може швидко знецінити колишні інвестиції. Вважаємо, що орієнтація на показник «період окупності» часто обирається в тих випадках, коли немає упевненості в тому, що інноваційний захід буде реалізований і тому власник інвестиційних засобів не ризикує довірити інвестиції на тривалий термін.

Кушнір С. А. Проблемные вопросы определения экономического эффекта от инвестиционной деятельности в инновации.

В статье исследованы принципиальные положения выбора наилучшего варианта реализации инвестиционного проекта предприятий машиностроения. Определены принципы при оценке экономического эффекта на стадиях выбора оптимального варианта инвестиционного проекта предприятий машиностроения. Предложены показатели оценки экономической эффективности инвестиционной деятельности с учетом дисконтирования величины будущих доходов предприятий машиностроения. Сделан вывод, что инвестирование в условиях рынка сопряжено со значительным риском и этот риск тем больше, чем дольше срок окупаемости вложений. Очень существенно за это время могут измениться и конъюнктура рынка и цены. Указанный методический подход неизменно актуален для предприятий машиностроения, а также для отраслей, в которых наиболее высоки темпы научно - технического прогресса и где появление новых технологий или изделий может быстро обесценить прежние инвестиции. Считаем, что ориентация на показатель «период окупаемости» часто выбирается в тех случаях, когда нет уверенности в том, что инновационное мероприятие будет реализовано и потому владелец инвестиционных средств не рискует доверить инвестиции на длительный срок.

Kushnir S. Problematic issues determine the economic impact of investment in innovation.

In this paper the fundamental provisions of choosing the best option of the investment project engineering enterprises. Sets out the principles for the economic impact on the stages of the selection of the optimal variant of the investment project engineering enterprises. The parameters of the economic efficiency of investment activities with discounting the value of future earnings of mechanical engineering. It is concluded that investing in the market involves a significant risk and this risk is greater the longer the term of payback. A very important during this time may change and market conditions and prices. Said methodical approach consistently relevant for machine building, as well as to the industries in which the most rapid pace of scientific - technical progress and where the emergence of new technologies or products can quickly depreciate previous investments. We believe that focusing on the indicator "payback period" is often chosen in cases where there is no assurance that innovative activity will be implemented, and therefore the owner of investment trust funds are not at risk for long term investment.

Постановка проблеми. В цілому проблема визначення економічного ефекту і вибору найбільш переважних варіантів реалізації інвестицій підприємств машинобудування вимагає, з одного боку, перевищення кінцевих результатів від їх використання над витратами на розробку, виготовлення і реалізацію, а з іншої – зіставлення отриманих при цьому результатів з результатами від застосування інших аналогічних за призначенням варіантів інвестицій. Особливо гостро виникає необхідність швидкої оцінки і правильного вибору варіанту на підприємствах, що застосовують прискорену амортизацію, при якій терміни заміни машин, що діють і устаткування на нових істотно скорочуються. Метод обчислення ефекту (доходу) інвестицій, заснований на зіставленні результатів їх освоєння з витратами, дозволяє ухвалювати рішення про доцільність використання нових розробок.

Метою статті є дослідження принципових положень вибору найкращого варіанту реалізації інвестиційного проекту підприємств машинобудування. Визначення принципів оцінки економічного ефекту на стадіях вибору оптимального варіанту інвестиційного проекту підприємств машинобудування.

Виклад основного матеріалу. Викладені нижче методичні схеми розрахунків економічного ефекту дозволяють визначити принципові положення вибору якнайкращого варіанту реалізації інвестиційного проекту:

а) зі всіх потенційно можливих відбираються варіанти, кожен з яких задовольняв би всім заздалегідь заданим обмеженням: соціальним нормативам і стандартам, екологічним вимогам, термінам реалізації і ін. У ці варіанти обов'язково повинні включатися найбільш прогресивні заходи, техніко-економічні показники яких відповідають або перевершують кращі світові досягнення;

б) за кожним з вибраних варіантів визначаються (з урахуванням динаміки) витрати, результати і економічний ефект;

в) кращим визнається варіант, у якого величина економічного ефекту максимальна, або (при тих же результатах) мінімальні витрати на його досягнення.

Економічний ефект від реалізації інвестиційного проекту повинен знайти віддзеркалення і бути виділений в планових і звітних показниках підприємства (або науковій організації). Це складне і багатогранне завдання економічного аналізу. Тому можна намітити тільки деякі методичні підходи, які повинні конкретизуватися в практичній діяльності того або іншого підприємства будь-якої форми власності.

Під економічним ефектом інвестиції на всіх стадіях її реалізації розуміється перевищення вартісної оцінки результатів над вартісною оцінкою сукупних витрат всіх видів ресурсів за весь термін здійснення інноваційного проекту. При цьому під терміном здійснення інвестиційного проекту для кожного

нововведення мається на увазі весь цикл розробки і реалізації проекту, що включає час на проведення НДДКР, досвідчене освоєння, серійне виробництво, а також період використання результатів.

При визначенні економічного ефекту на стадіях вибору якнайкращого варіанту інвестиційного проекту повинні дотримуватися наступні принципи:

а) оцінка ефективності інноваційного проекту здійснюється за умовами використання кінцевої продукції з урахуванням всіх супутніх позитивних і негативних результатів;

б) проведення розрахунків економічної ефективності здійснюється по всьому циклу розробки і реалізації інноваційного проекту за встановлений для проекту період;

в) приведення до єдиного розрахункового року вживаних в розрахунках економічних нормативів і інших встановлених показників, обліку економічної нерівномірності витрат і результатів, що отримуються в різні періоди часу;

г) застосування в розрахунках нормативу ефективності капітальних вкладень і ринкової вартості природних і трудових ресурсів, а також застосування кошторисної вартості, тарифів і цін, які відображають якість і ефективність продукції у споживача.

Величина економічного ефекту, яка визначається за умовами використання продукції, повинна розраховуватися до встановлення цін на науково-технічну і виробничо-технічну продукцію. Вона служить основою для встановлення цін на цю продукцію. Якщо при використанні продукції передбачається підвищення її якості, то розрахунки проводяться по цінах, що враховують зміну ефективності використання цієї продукції у подальших споживачів.

При розрахунках економічного ефекту за умовами виробництва повинна використовуватися наступна інформаційна база: 1.Тарифи, що діють, оптові, роздрібні і договірні ціни. 2.Встановлені законодавством нормативи плати за виробничі ресурси (виробничі фонди, трудові і природні). 3.Нормативи відрахування від прибутку підприємств, що діють, до державних і місцевих бюджетів. 4.Норми розрахунків і правила розрахунків підприємств з банками за кредити або зберігання власних засобів та інші нормативи.

Розрахунок економічного ефекту здійснюється з приведенням різночасних витрат і результатів до єдиного для всіх варіантів інноваційного проекту до моменту часу – до так званого розрахункового року тр. За розрахунковий рік зазвичай приймається найбільш ранній зі всіх варіантів календарний рік, який передую початку випуску продукції або використання у виробництві нової технології при реалізації інвестиційного проекту. При цьому при оцінці за весь розрахунковий період за початковий рік розрахункового періоду береться рік початку фінансування робіт, включаючи проведення досліджень. За кінцевий рік розрахункового періоду береться момент завершення всього життєвого циклу інноваційного проекту .

Вартісна оцінка результатів визначається як сума основних і супутніх результатів. Вони можуть визначатися різними методами. Вартісна оцінка супутніх результатів включає додаткові економічні результати в різних сферах народного господарства, а також економічні оцінки соціальних і екологічних наслідків. Витрати на реалізацію заходів НТП за розрахунковий період повинні включати витрати при виробництві і використанні продукції. Якщо на кінець розрахункового періоду залишаються основні фонди, які можна використовувати ще низку років, то величина J_{it} визначається як залишкова вартість вказаних фондів. За методичним підходом визначення економічної ефективності інноваційного проекту річний економічний ефект визначається шляхом зіставлення так званих приведених витрат по базовому і новому варіантах виробничої діяльності.

Приведені витрати є сумою собівартості і нормативного прибутку, яка віднесена на одиницю продукції або послуг. Розрахунок річного економічного ефекту нової техніки, технології і організації виробництва по методиці на принципах приведених витрат при випуску зіставної продукції проводиться по основній формулі:

$$E = a_t \times [(C_1 + E_H K_1) - (C_2 + E_H K_2)] \times A_2, \quad (1)$$

де E – річний економічний ефект, в грн.;

a_t – коефіцієнт приведення за часом;

C_1 і C_2 – собівартість одиниці продукції (роботи), вироблюваної за допомогою базової і нової техніки (відповідно), в грн.;

K_1 і K_2 – питомі капітальні вкладення по базовому і новому варіантах нової техніки, в грн.;

A_2 – річний обсяг продукції (роботи), вироблюваної за допомогою нового варіанту нової техніки в розрахунковому році в натуральному виразі [1].

Для оцінки загальної економічної ефективності інновацій може використовуватися система показників: інтегральний ефект; індекс рентабельності; норма рентабельності; період окупності.

1. Інтегральний ефект E_{INT} є величиною різниць результатів і інноваційних витрат за розрахунковий період, приведених до одного, зазвичай початкового року, тобто з урахуванням дисконтування результатів і витрат. Дисконтування засноване на тому, що будь-яка сума, яка буде отримана в майбутньому, в даний час володіє більшою цінністю. За допомогою дисконтування у фінансових обчисленнях враховується чинник часу. Ідея дисконтування полягає в тому, що для фірми переважно отримати гроші сьогодні, а не завтра, оскільки, будучи інвестовані в інновації, вони завтра вже принесуть певний додатковий прибуток. Крім того, відкладати отримання грошей в майбутнє ризиковано: при несприятливих обставинах вони принесуть

менший дохід, чим очікувалося, а то і зовсім не поступають. Коефіцієнт дисконтування завжди менше одиниці, оскільки інакше гроші сьогодні коштували б менше, ніж гроші завтра. Різниця між майбутньою вартістю і поточною вартістю є дисконтом. Коефіцієнти дисконтування розраховуються за формулою:

$$\alpha_t = \frac{1}{(1+i)^{t-T_p}} \quad (2)$$

де T_p – розрахунковий період; P_t – процентна ставка, виражена десятковим дробом (норматив дисконтування); Z_t – рік приведення витрат і результатів (розрахунковий рік); t – рік, витрати і результати якого наводяться до розрахункового [2].

При позитивній величині норми відсотка на капітал і коефіцієнт дисконтування завжди менше одиниці. Величина процентної ставки, по якій проводиться дисконтування, і сучасна величина знаходяться в зворотній залежності, тобто чим вище процентна ставка, тим менше сучасна величина за інших рівних умов. Чим нижче за ставкою відсоток і менше період часу (t), тим вище дисконтована величина майбутніх доходів.

$$\hat{A}_t = \sum_{t=0}^{T_p} (P_t - \hat{A}_t) \times a_t, \quad (3)$$

V_t – інноваційні витрати в t -й рік; a_t – коефіцієнт дисконтування (дисконтний множник).

Інтегральний ефект має також інші назви, а саме: чистий дисконтований дохід, чиста приведена або чиста сучасна вартість, чистий приведений ефект. Інвестиційні проекти повинні відбиратися з урахуванням інфляційного чинника. Інфляція як підвищення рівня цін в економіці вимірюється або індексом зміни цін, або рівнем інфляції. Індекс зміни цін характеризується відношенням цін, а рівень інфляції – відсотком підвищення цін.

Розглядаючи роль ставки відсотка в ухваленні рішення про інвестиції, ми приховано припускаємо відсутність інфляції. Якщо має місце інфляція, то існують відмінності між номінальною і реальною процентною ставкою. Номінальна ставка – це поточна ринкова ставка відсотка без урахування темпів інфляції або інакше це просто процентна ставка. Реальна ставка – це номінальна ставка за вирахуванням очікуваних (передбачуваних) темпів інфляції. Цю відмінність важливо враховувати при порівнянні очікуваного рівня доходу на капітал (норми прибутку) і ставки відсотка: порівняння доцільно проводити з реальною, а не номінальною ставкою. Саме реальна процентна ставка, а не номінальна ставка має важливе значення при ухваленні рішення про інновації.

2. Індекс рентабельності інновацій J_R . Як показник рентабельності можна використовувати індекс рентабельності, або, як його називають по-іншому, індекс прибутковості. Індексом рентабельності є співвідношення приведених доходів до приведених на цю ж дату інноваційних витрат. Розрахунок індексу рентабельності ведеться за формулою:

$$J_R = \frac{\sum_{j=0}^{T_p} D_j \times a_t}{\sum_{t=0}^{T_p} K_t \times a_t} \quad (4)$$

де J_R – індекс рентабельності; D_j – дохід в періоді j ; K_t – розмір інвестицій в інновації в періоді t .

Приведена формула відображає в чисельнику величину доходів, приведених до моменту початку реалізації інвестицій, а в знаменнику – величину інвестицій в інновації, продисконтованих до моменту початку процесу інвестування. З нашої точки зору необхідно порівнювати дві частини потоку платежів: прибуткова і інвестиційна. Норма рентабельності E_p є тією нормою дисконту, при якій величина дисконтованих доходів за певне число років стає рівною інноваційним вкладенням. Показник норми рентабельності має інші назви: внутрішня норма прибутковості, норма повернення інвестицій, внутрішня норма прибутковості. За кордоном розрахунок норми рентабельності часто застосовують як перший крок кількісного аналізу інвестицій. Для подальшого аналізу відбирають ті інвестиційні проекти, внутрішня норма прибутковості яких оцінюється величиною не нижче 15-20%.

Норма рентабельності визначається аналітично, як таке порогове значення рентабельності, яке забезпечує рівність нулю інтегрального ефекту, розрахованого за економічний термін життя інновацій. Отримувану розрахункову величину E_p порівнюють з потрібною інвестором нормою рентабельності. Питання про ухвалення інвестиційного рішення може розглядатися, якщо значення E_p не менше потрібної інвестором величини. Якщо інвестиційний проект повністю фінансується за рахунок позики банку, то значення E_p вказує верхню межу допустимого рівня банківської процентної ставки, перевищення якого робить даний проект економічно неефективним. У разі, коли має місце фінансування з інших джерел, то нижня межа значення E_p відповідає ціні капіталу, що авансується, яка може бути розрахована як середня арифметична зважена величина плати за користування капіталом, що авансується.

Висновки. Інвестування в умовах ринку пов'язане із значним ризиком і цей ризик тим більше, чим довше термін окупності вкладень. Дуже істотно за цей час можуть змінитися і кон'юнктура ринку, і ціни. Вище зазначений методичний підхід незмінно актуальний для підприємств машинобудування, також для

галузей, в яких найбільш високі темпи науково-технічного прогресу і де поява нових технологій або виробів може швидко знецінити колишні інвестиції. Ми вважаємо, що орієнтація на показник «період окупності» часто обирається в тих випадках, коли немає упевненості в тому, що інноваційний захід буде реалізований і тому власник інвестиційних засобів не ризикує довірити інвестиції на тривалий термін.

Список використаних джерел:

1. Стратегія інноваційної діяльності машинобудівних підприємств: особливості формування, реалізації та оцінювання : монограф. / Кузьмін О.Є., Князь С.В., Шпак Н.О., Малиновський Ю.В. – Львів : Видавництво ДП «Видавничий дім «Укрпол», 2009 р. – 198 с.

2. Топух І.П. Інноваційна діяльність підприємства в умовах розвитку ринкових економічних відносин // Маркетинг: теорія і практика : зб. наук. пр. / І.П. Топух. – 2008. – №14. – С. 123-127.

Ключові слова: економічний ефект, інвестиції, доходи, витрати, дисконтування, результати, інвестиційний проект, індекс рентабельності, період окупності, інвестор, внутрішня норма прибутковості.

Ключевые слова: экономический эффект, инвестиции, доходы, расходы, дисконтирования, результаты, инвестиционный проект, индекс рентабельности, период окупаемости, инвестор, внутренняя норма доходности.

Keywords: economic impact, investment, income, expenses, discounting the results of the investment project, the profitability index, payback period, the investor, the internal rate of return.

УДК 669.015

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ І ЧИННИКІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Гоменюк О. І., в.о. директора Інституту олійних культур НААН України

Гоменюк О. І. Методичні підходи до визначення показників і чинників конкурентоспроможності продукції підприємств.

Встановлено необхідність розробки показників оцінки конкурентоспроможності продукції та виокремлено основні істотні положення, які забезпечать таку оцінку. Зазначено кількісні та якісні характеристики класифікаційних показників конкурентоспроможності продукції підприємств. Досліджено класифікаційні ознаки забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств в сучасних умовах розвитку суспільства. Розглянуто класифікацію продукції підприємств в маркетингу та можливості оцінки рівня конкурентоспроможності продукції з позиції маркетингового підходу. Встановлено, що для цілей оцінки рівня конкурентоспроможності продукції найбільший інтерес представляє фасетний метод, який характеризується більшою гнучкістю і зручністю використання, оскільки дозволяє підрозділяти безліч товарів на таку кількість фасет, яке буде оптимальним у кожному конкретному випадку. Досліджено споживчі властивості продукції та її якісні критерії та кількісне вираження споживчих властивостей продукції підприємств в ринкових умовах. Встановлено, що виділення їх в окрему групу показників конкурентоспроможності продукції викликано тією обставиною, що оцінка такого рівня може претендувати на об'єктивність лише стосовно однотипних видів продукції. Визначено чинники та характеристики продукції, які забезпечують її конкурентоспроможність. Зазначено, що залежно від цілей оцінки рівня конкурентоспроможності продукції додатково можуть бути застосовані інші види класифікацій. Запропоновано основні функції продукції - товару, що виконуються нею в рівні «потреба – товар – ринок - споживач» в системі показників конкурентоспроможності продукції підприємств.

Гоменюк О. И. Методические подходы к определению показателей и факторов конкурентоспособности продукции предприятий.

Установлена необходимость разработки показателей оценки конкурентоспособности продукции и выделены основные существенные положения, которые обеспечат такую оценку. Отмечены количественные и качественные характеристики классификационных показателей конкурентоспособности продукции предприятий. Исследованы классификационные признаки обеспечения конкурентоспособности продукции предприятий в современных условиях развития общества. Рассмотрена классификация продукции предприятий в маркетинге и возможности оценки уровня конкурентоспособности продукции с позиции маркетингового подхода. Установлено, что для целей оценки уровня конкурентоспособности продукции наибольший интерес представляет фасетный метод, который характеризуется большей гибкостью и удобством использования, поскольку позволяет подразделять огромное количество товаров на